

Como viven, como traballan, historias da xente que non existe¹

Xabier Pérez Davila

A ficción audiovisual, series de televisión, filmes estadounidenses ou europeos, elixe os seus personaxes entre as clases medias e altas e só excepcionalmente entre as traballadoras. Os medios de comunicación e persuasión de masas dedican pouco ou ningún espazo a informar sobre as condicións en que viven e traballan. Porén, unha grande maioría, 8 de cada 10 persoas empregadas, desempeñan ocupacións propias de traballadoras cualificadas ou pouco cualificadas: repoñen os lineais dos supermercados; conducen autobuses, camións, escavadoras; coidan as persoas dependentes e as meniñas; desenvolven os labores menos recoñecidos na sanidade; constrúen vivendas, estradas, pontes; cociñan ou serven as mesas na hostalaría; atenden o público no comercio polo miúdo de téxtil, calzado, ferraxarías, electrodomésticos; montan pezas e compoñentes nas cadeas de produción do sector do automóbil; cocen e enlatan nas fábricas de conserva; limpan as rúas e os edificios nos que vivimos; manteñen as redes de subministración de auga e electricidade; prestan servizos informáticos; e realizan innumerábeis traballos imprescindíbeis para que a sociedade exista e funcione. Todo este tempo de vida desenvólvese en condicións de risco físico, psíquico e social que non interesan a Diario de Pontevedra, La Voz de Galicia, Telecinco ou Antena 3. Mais esas vidas son valiosas, irrepetíbeis. Entre maio e xuño de 2015, entrevistei varias traballadoras e traballadores da cidade de Vigo. Que

representa o traballo nas súas vidas? Iso é o que investigaba. Reprodúzo aquí dúas daquelas entrevistas. Toman a palabra Luísa, cociñeira, e Héitor, traballador na cadea de Citroën. Os seus nomes son ficticios, desvelar a súa verdadeira identidade podería traerlles represalias, o que contan é real.

Luísa, vivo para traballar, non falo con ninguén

Luísa comeza falando da gran rotación entre empresas que existe no sector, *traballei en centos de empresas ... vaia ... vinte e cinco ... unha vida laboral de dúas follas ... levo dezaioito anos na hostalaría ... o máximo que estiven nunha empresa foron dous anos e medio ... é o normal no sector ... é moi inestábel ... os negocios abren uns anos e pechan, despídense, todo mundo traballa así, é rarísimo quen estea moito tempo na mesma empresa. É cociñeira, cociñar, limpar, elaboración e preelaboración de alimentos, todo o que se pode facer nunha cociña. Na anterior empresa estivo un ano e dúas semanas, un dos contratos máis longos da súa vida laboral. Na actual leva dúas semanas a proba, de alta na Seguridade Social. Fixéronlle un contrato de media xornada e aínda non sabe canto lle van pagar.*

Pregúntolle polas condicións de traballo no sector. *En xeral non se respectan as condicións de traballo, as condicións do convenio, uns respectan*

unhas cousas, outros outras. Queixase de que en moitas empresas non se respecta o período de vacacións anual e en ningunha o descanso semanal de dous días consecutivos. O maior incumprimento dáse nos horarios. Move a man de arriba abaixo e di até 11 ou 12 horas diarias, menos de 10 horas é raro e 6 días á semana, 60 horas por semana é o normal. O convenio colectivo do sector establece unha xornada anual de 1.800 horas. Un sinxelo cálculo permite comprobar que o normal é facer unhas oitocentas ou novecentas horas máis cada ano, horas que non se cobran como extraordinarias. É habitual tamén que se fagan contratos por debaixo da categoría que se vai desempeñar, Sempre me contrataron por debaixo da categoría. Se traballo de cociñeira, contrátanme de axudante de cociña, é algo xeral que lles fan aos meus compañeiros. Antes da crise estábamos algo mellor, tampouco moito, mais agora ... a min danme 1.000€, se me ofrecen menos non acepto... polo de agora, non sei no futuro ... hai quen

Cociñeiro hiperpublicitado

Cociñeira invisíbel

¹ Este artigo é unha adaptación de fragmentos, especialmente do capítulo 9, do libro *Alén da Casta. Un ensaio sobre o poder e as clases sociais no século XXI*, Pérez Davila, Xabier, Edicións Laiovento, Santiago de Compostela, 2016.

² O artigo 20 da Constitución Española recoñece o dereito "A expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas e opinións mediante a palabra, o escrito ou calquera outro medio de reprodución". Para as traballadoras das empresas privadas non existen as liberdades constitucionais. Os centros de traballo son espazos gobernados pola ditadura do capital, espazos de excepción.

si o acepta, 700€, 800€, somos miles de persoas en Vigo. No último traballo era raro me pagen todo o mes xunto, un día dábanme 100 euros, outro día 200, pagábanme pouco a pouco.

Ao lle preguntar como afecta o traballo a súa saúde, subliña a ansiedade que lle provoca a duración do tempo de traballo, como o traballo ocupa todo o tempo da súa vida. *O traballo prodúcame ansiedade, é estresante, e non digo que estás once horas de pé, eu vou ao ximnasio, empezas ás 11 e saes ás 5, entras ás 8 e saes á 1, traballas sábado e domingo, descansas o luns ou o martes, estaba asfixiada, nunca estaba con ninguén, non teño vida social, non vou ao cine, non podes comunicarte cos seres humanos.* O traballo tamén lle produce dores nas costas. Para as previr, vai ao ximnasio, fai ioga, pilates, aerobio, se non o fago, morro coa dor. Pregúntolle que como fai, a que hora vai ao ximnasio. Dime que busca un ximnasio próximo ao choio e vai no descanso do mediodía.

Está sindicada desde adolescente. Mais, considera que no seu sector os sindicatos non son útiles, *os traballadores están moi espallados, é rara a empresa na que son dez, nalgunhas podería haber eleccións sindicais, mais se o propós vas á rúa.* Pensa que non existe posibilidade de que mellore o seu traballo ... *en moito tempo.* Sobre os empresarios é moi dura, *son todos uns desvergoñados, ladróns, maos ... pero é a miña forma de vivir.*

Sobre os compañeiros. *Atopas xente moi resignada, como se sufrise a síndrome de Estocolmo, póñense do lado do patrón, sofren polos xefes, e eles que non son parvos din: esta é a miña.* Estivo en hoteis en Cataluña, as condicións eran igual de malas. *Seren mellores, son mitos, non é verdade, depende do xefe que che toque ... é a terceira industria do país, así está o*

país. En Galiza traballan setenta mil persoas no sector e en todo o Reino de España máis de un millón. A Luísa quédanlle 13 anos para a xubilación. *Está a pensar en montar un pequeno negocio, traballaría moito, mais traballaría para min.*

Luísa fala con moita enerxía, fala moito, como se necesitase descargar a dureza da súa vida en alguén que a escoite. Curiosamente, non transmite tristeza, senón alegría, non sei se porque o seu carácter é así, ou pola expresión da súa cara, un chisco infantil, ou pola posibilidade de expresar o que leva dentro e podelo contar. Luísa concentra toda a súa enerxía en levar o traballo o mellor que pode, traballar á mañá, ir ao ximnasio para aturar a dor de costas, xantar, traballar á tarde-noite, descansar.

En 1886 as traballadoras de Haymarket, Chicago, declaráronse en folga en demanda da xomada de oito horas. En 2017 esa conquista continúa pendente para millóns de traballadoras.

Heitor, traballar na cadea é coma estar oito horas nun ximnasio

Heitor leva vinte anos a traballar na factoría de Citroën en Vigo. Cobra 14 pagas de 1.400 euros netos. Na cadea de produción os corpos dos seres humanos vivos deben adaptar os seus ritmos, as súas cadencias, os movementos e as posturas á configuración maquinal do proceso de traballo. A primeira adaptación é ao horario. A quenda de mañá comeza ás 6 e remata 3 minutos antes das 14 horas. Desde as 10:47, cando os corpos xa acumulan cansazo e contracturas, son máis de 3 horas de traballo cun descanso ridículo de 5 minutos. A segunda adaptación é á velocidade de desprazamento do vehículo en construción, o que os traballadores chaman "facer o posto",

quer dicir, realizar todas as operacións asignadas a cada traballador e realizalas no tempo establecido pola dirección da empresa. Periodicamente a empresa revisa os tempos de execución do posto para incrementar as operacións que se deben realizar nun intervalo determinado ou para reducir o tempo asignado a un conxunto dado de operacións. As operacións poden ser colocar un número de portas, un subsistema do vehículo, un compoñente. A terceira adaptación que deben realizar os corpos dos traballadores é a de repetir movementos e posturas que causan numerosos problemas físicos. A última adaptación é psicolóxica, soportar a monotonía de repetir o mesmo posto sete horas e vinte e dous minutos, cinco días á semana, once meses ao ano. Se a traballadora for rebelde deberá realizar unha quinta adaptación, negociar entre a súa rebeldía e a xerarquía e coaccións da empresa.

Pregúntolle a Héitor polas consecuencias do traballo en cadea sobre o corpo. *Esgotador, como oito horas de ximnasio. Ao chegar ao vestiario, ao remate da xomada, trémeme os xeonllos. Eu sempre fixen deporte, gustábame facer deporte 3 ou 4 veces por semana, agora non podo porque me doe todo e ao día seguinte non podería traballar. Na cadea non tes tempo para beber ou tirar a chaqueta se tes calor, debes esperar a que pare a cadea por algún problema. Mesmo os mozos que traballan catro horas teñen lesións nas costas, nos codos, nos pulsos, nas cervicais, son traballos repetitivos, continuos, non paran. Acabar un coche, comezar outro, acabar un coche, comezar outro, repetindo sempre as mesmas operacións. Calquera traumatólogo sabe que repetir unha operación, unha e outra vez o mesmo movemento, é sinónimo de lesión segura ... cuestión de tempo. É moi difícil que che recoñezan unha lesión como accidente de traballo.*

Por exemplo hai moitas lesións do túnel carpiano, de costas. O ergonómista vén ver o posto e non recoñece os riscos que poidan causar algunha lesión. O que manda é o responsábel de recursos humanos, de persoal. Unha doutora do servizo médico colleu unha depresión e despois deixou a empresa, non soportaba a presión dos traballadores e da empresa, non lle permitían que os cambiase de posto na cadea cando se queixaban dunha dor producida polas repeticións de movementos nos postos aos que están destinados. Hai moitos traballadores moi novos e con lesións, con proteccións nos cóbados ou nos pulsos ... magoa velos ... Hai xente que non o atura e marcha, xente a chorar, con depresións, que non é quen de facer o posto ... A algúns éllelles imposíbel, deprímense, bótanse a chorar, collen baixas ... Todos os meses hai xente que chora, vin homes chorar. Vin xente que cando a destinan á cadea chora, collen baixas por depresión ou piden a liquidación e abandonan. A situación das empresas auxiliares é peor, coñezo xente que traballa nelas e non teñen nin os descansos que temos nós.

Sobre a intensificación dos ritmos. Hai 10 anos fumaba un cigarro facendo o coche. Hai 10 anos os eventuais aseguraban que se irían ao rematar o contrato, mais continuaban. Hoxe non. Hoxe algúns non queren renovar. Coa crise aumentaron os ritmos. O que se busca é abaratar os custos e abarátanse contratando menos xente e repartindo a carga de traballo entre menos xente ... até o límite en que non das feito o posto, non che dá tempo a beber, se te ven parado, xa che meten unha operación máis. Todo está controlado polos monitores e os programas informáticos, cada operación ten asignado un tempo, que se mide en décimas de segundo. Os mozos con contrato de catro horas sempre fan o posto, horas extras sen protestar, van os sábados

... isto implica unha maior presión sobre os máis vellos ... se non poden seguir o ritmo castíganos.

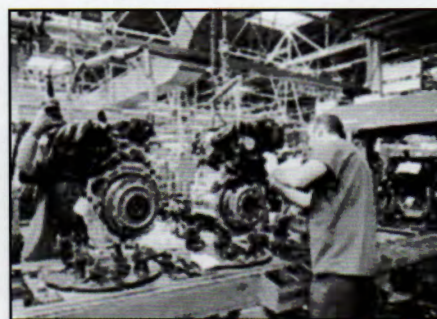
Sobre os danos psíquicos. É complicado, depende de cada persoa. Hai xente capaz de desconectar, se che toca cun compañeiro podes falar, se estás só, estás calado oito horas. Eu, os que teño á miña dereita e á miña esquerda non os coñezo. Nos oito minutos de parada, dáche tempo a ires ao baño, colleres un café ... máis nada. Outra xente angústiase e colle depresións. Eu desde que entro até que remato, estou a pensar nas miñas cousas. Eu tiven algúns episodios de depresión, de ir ao psicólogo. Eu díciolle, "se a cousa non muda, en tres anos teño que abandonar, lesións, depresións" ... Iso pensámolo moitos, mais as cousas non melloran e ... (deixa morrer a frase no ar).

Pregúntolle sobre a resistencia. Resistencia organizada non hai, hai moito medo. Hoxe a palabra fixo carece de significado. Este mesmo mes despediron algúns traballadores indefinidos. Cando hai algunha concentración de protesta fan fotografías. O 5 de maio convocouse unha folga interna de dúas horas, coincidindo coa visita de Carlos Tavares³. A dirección ameazou dicindo que o paro é ilegal e que o que pare pode ser sancionado. Convocaban CIG e CUT. Os sindicatos aseguraron que a convocatoria era legal. Mais non sabes de certo. Poden sancionarte, asignarche máis pezas, outro posto máis duro. Ese día, dun total de 6.000 traballadores manifestáronse polo interior da factoría uns 250, uns 100 da quenda A, entre 60 e 80 da quenda B e apenas 60 da quenda de noite. Moitas afiliadas dos sindicatos que convocaban non pararon por medo a represalias por parte da empresa.

³ O salario por hora dos traballadores de Citroën Vigo baixou de 22 a 19 euros. Carlos Tavares, presidente da compañía, subiu o salario un 211% até case 3 millóns de euros.

Carlos Tavares saúda Núñez Feijóo

Na cadea de Citroën

Para que outro traballo e outra sociedade sexan posíbeis

Estas dúas historias iluminan a contradición que se dá entre as posibilidades que a ciencia e a técnica ofrecen de organización da produción ao servizo das necesidades dos seres humanos vivos e a realidade de explotación e traballo alienante no capitalismo. O capitalismo en Europa e no século XXI é xa unha superstición, unha idea obsoleta que debe ser superada. Unha superstición como o foron no seu día a propiedade señorial, sobre a que se articulou a sociedade feudal, ou a subordinación da muller, sobre a que se xustificou a sociedade patriarcal. É xa posíbel organizar outro sistema económico ao servizo da satisfacción das necesidades da maioría e non ao servizo da acumulación de capital. Unha alternativa así debería comezar pola socialización dos sectores produtivos estratéxicos, como a enerxía ou as finanzas, e colocáranos no camiño dunha sociedade socialista. É a nosa responsabilidade facela posíbel.